

Judovsko ljudstvo v Jezusovem času

Krščansko teozofski spis št. 56

Po notranjem nareku prejel Franz Schumi (Franc Šumi) 1906

Prevedel Janko Žagar

Razmere, navade in običaji judovskega ljudstva v Jezusovem času, da bi napačne razlage Svetega pisma prišla na dan.

Kazalo

Izhodišče: Judovsko ljudstvo v času Jezusa Kristusa

1. Poglavlje: Rimsko cesarstvo
2. Poglavlje: Judovsko ljudstvo
3. Poglavlje: Politične in družbene razmere v Palestini
4. Poglavlje: Tempelj, njegovi davki in duhovščina
5. Poglavlje: Sinagoge in učitelji

Izhodišče: Judovsko ljudstvo v času Jezusa Kristusa

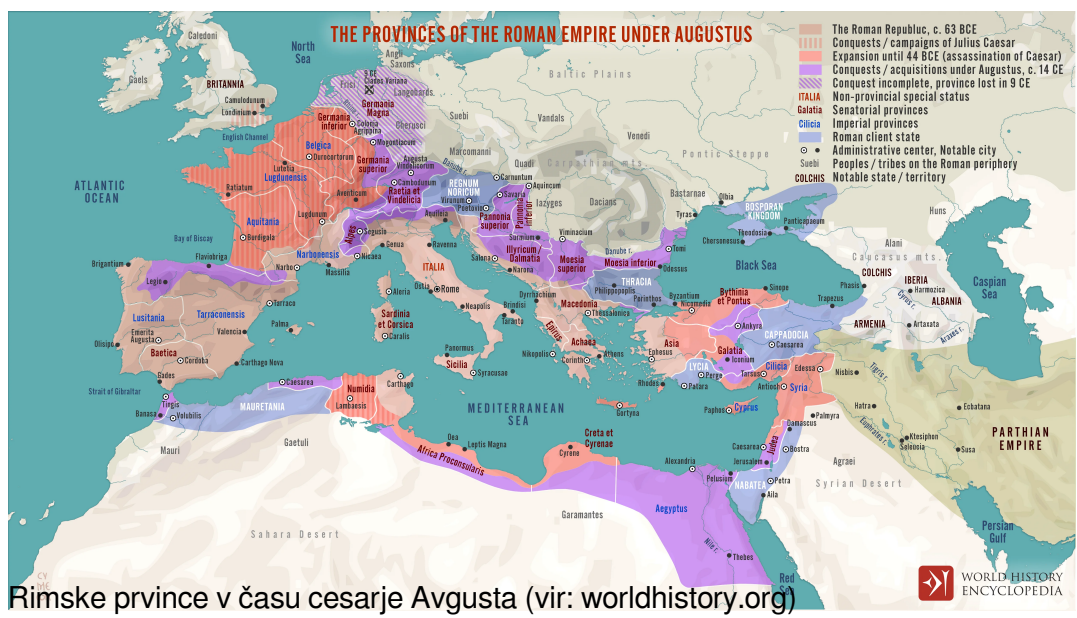
V nadaljevanju bodo bralci popeljeni v daljno preteklost, v razmere in okoliščine, ki se v marsičem razlikujejo od današnjih. Obstaja pa ime, ki povezuje tisto daljno obdobje z našim in premošča vrzel stoletij in tisočletij - to ime je Jezus Kristus. Vprašanje, kako je bilo takrat, ko je naš Gospod in Oče hodil po Zemlji, si mora običajen bralec Svetega pisma znova in znova zastavljati. Mnogo stvari, o katerih nam pripovedujejo evangeliji, sploh ne razumemo ali jih razumemo le napol, če ne poznamo tedanjega časa. S tem bi radi podal nekaj informacij in s kratkim opisom razmer prispevali k razumevanju evangeljske zgodovine v deželi Palestini in med judovskim ljudstvom v času, ko je Jezus klical: »Čas se je izpolnil in Božje kraljestvo je prišlo«.

Najprej je potrebno poudariti, da nam nikakor ne primanjkuje informacij o tem obdobju. To je bilo stoletje, v katerem se je veliko pisalo. Ni imel samo Rim svoje pisce (kot so [Tacit](#) in [Svetonij](#), [Horacij](#) in [Juvenal](#)), ki nam dajejo globok vpogled v življenje in dejavnost prvega cesarskega obdobja, temveč tudi judovski narod. O zgodovini Heroda in njegove družine, na primer, smo iz sodobnih virov obveščeni skoraj tako natančno kot o nekaterih kraljevskih družinah iz novejšega časa. O življenju judovskega naroda v času Jezusa in njegovih apostolov nam zelo podrobno poroča duhovnik [Jožef Flavij](#), ki je (leta 70) aktivno sodeloval v zadnji veliki bitki svojega naroda z Rimljani in kot očividec z grozljivo nazornostjo opisal propad Jeruzalema.

1. Poglavlje: Rimsko cesarstvo

Naša božična zgodba se začne z besedami: (Luka 5,1) »V tistem času je cesar Avgust izdal ukaz, da se popiše ves svet«. Iz tega lahko sklepamo, da je bila Palestina v času Jezusovega rojstva del Rimskega imperija in pod nadvlado

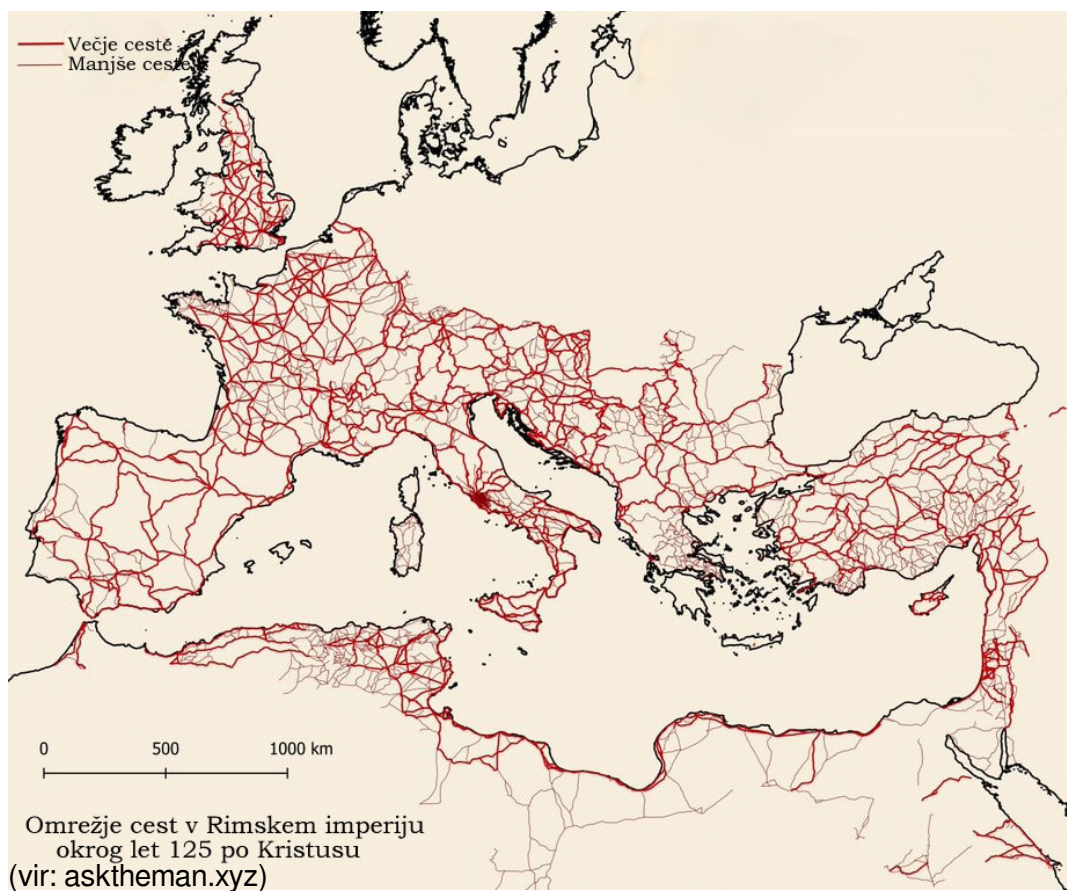
rimskega cesarja (čeprav jo takrat še ni upravljala rimska uprava, ampak Herod). Rimski imperij je edinstven pojav v svetovni zgodovini. Predstavljajmo si vse države Bližnjega vzhoda, Severne Afrike ter južne, zahodne in severozahodne Evrope združene pod enim voditeljem in pod vladavino iz enega mesta, Rima. V Aziji: Sirija s Palestino, severni deli Arabije, del Mezopotamije, Armenija, Male Azija; v Afriki: Egipt, »žitnica« starega sveta, današnje države Tunizija in Tripolis, Alžirija in Maroko; v Evropi: Pirenejska polotok, Italija z otoki, balkanske države skupaj z Grčijo, znatni deli Madžarske in Avstrije, celotna južna Nemčija, Švica, Ren od izvira do izliva, Nizozemska, Francija in Anglija do Škotske - vse te države in narodi s približno 115 milijoni prebivalcev so bili podvrženi Rimu. To ogromno cesarstvo je bilo razdeljeno na 22 provinc, ki so jih upravljali potomci starih rimskih rodbin.

Po stoletjih, v katerih se je rimsko prebivalstvo borilo za prevlado nad svetom in se nato, ko je doseglo svoj cilj, raztrgalo v krvavih državljanskih vojnah, je pod prvim cesarjem Avgustom v cesarstvu zavladal mir in le na severnih in vzhodnih mejah so se bojevite, odlično disciplinirane legije ukvarjale z obrambo pred divjimi ljudstvi ali njihovim podjarmljenjem.

Države Bližnjega vzhoda in Severne Afrike, ki so danes po tisočletni vladavini islama popolnoma opustošene, so bile takrat v najbolj cvetočem stanju. Bile so bogate z velikimi trgovskimi mesti in prebivalstvom, ki se je ukvarjalo s trgovino. Kjer so danes na ruševinah zgrajene revne vasice, so nekoč stali ponosne palače, veliki amfiteatri in čudoviti templji, po ulicah pa se je gibala množica, ki je štela na stotisoče ljudi. Pomislimo na Korint, Efez, Antiohijo, Aleksandrijo, Kireno in Kartago - mesta, od

katerih je danes pomembna le še Aleksandrija. Sredozemsko morje je bilo polno ladij. Trgovske karavane so prečkale dežele Vzhoda po številnih, vrhunsko zgrajenih cestah. Rimljani so bili mojstri gradnje cest; gradili so jih za stoletja in še danes so njihove ceste, mostovi in akvadukti prepoznavni na mnogih krajih, tako na Vzhodu kot na Zahodu. Po rimskih cestah je lahko popotnik z vozom v 24 urah prevozil 150 - 300 km.

Poštna služba, ustanovljena za vladne namene in zasnovana za hiter in varen prevoz uradnikov in uradnih zadev, je povezovala vse dele ogromnega imperija. Poleg te zunanje povezave prek prevoznih sredstev in trgovskih poti je prišlo do notranje, duhovne fuzije ljudstev, ki jih je Rim podjarmil, zlasti s široke razširjenosti grško-rimske kulture in jezika. Rimski in še bolj grški običaji, tradicije in institucije so prežemali vsa področja življenja. Podobe grških bogov najdemo na kovancih najrazličnejših ljudstev. Čaščenje rimskega cesarja je postalo religija cesarstva. Medtem ko je v zahodnih državah prevladovala latinščina, je bila grščina na Vzhodu veliko bolj sprejeta, kot francoščina v sodobnem času. Zunaj Palestine je bil liturgični jezik Judov prav tako na splošno grški; zato ga je apostol Pavel uporabljal pri svojem

misijonarskem delu in pri sestavljanju svojih spisov. Tako so padle nacionalne ovire, posebni običaji, tradicije in jeziki, verski pogledi starodavnih ljudstev pa so bili premagani ali vsaj potisnjeni s skupnega temelja, ki jih je vse združeval. Ko je bila nekoč v evangeliju oznanjena odrešitev in odrešenik za svet, je bilo mogoče razumeti tudi, kaj je svet, kaj je človeštvo.

2. Poglavlje: Judovsko ljudstvo

V tistih časih vse večjega zlivanja ljudstev je ena skupina kljub temu uspela najbolj odločno ohraniti svojo posebnost: judovsko ljudstvo. Med njimi in drugimi narodi, zlasti Grki in Rimljani, je obstajal globok prepad. Jud je pogane preziral kot nečiste pse. Niso smeli vstopati v njihove hiše, razen če je bilo to nujno potrebno, niti jesti njihove hrane: ne mleka ne olja, ne mesa ne kruha. Judovski duhovniki, ki so bili vojni ujetniki v Rimu, so se raje prehranjevali s figami in oreščki, kot da bi jedli z mize poganov. Niti od malikovalcev ne bi smeli sprejemati uslug, saj so veljali za škodljive, kot strup gadov. Kako daleč so ljudje šli v svojem preziru do poganskih verskih praks, ponazarja anekdota, ki jo je pripovedoval Jožef Flavij: Skupina grških vojakov, med njimi judovski lokostrelec, je odkorakala v Egipt. Na poti so želeli vedeti, ali bo njihov pohod uspešen, in so prosili poganskega duhovnika, naj jim na podlagi leta ptice pove usodo. Ko je judovski bojevnik to slišal, je napel lok, ustrelil ptico in svojim besnim tovarišem razložil: Ker ptica ni poznala niti svoje prihodnosti, kako naj bi se lahko napovedovala našo.

Po drugi strani pa noben narod v rimskem cesarstvu ni bil tako osovražen in preziran kot Judje. Grški in rimski pisci so se med seboj prepirali v izrazih prezira do tega brezbožnega in razuzdanega ljudstva. Verjeli so neumni basni, da izvirajo iz gobavcev, ki so bili izgnani iz Egipta in jih je Mojzes vodil v Kanaan. Obtožili so jih, da so v jeruzalemskem templju častijo oslovsko glavo. Posmehovali so se jim, ker niso jedli svinjine in ker so se vsak sedmi dan v tednu, torej sedmino svojega življenja, preživeli v lenarjenju. Za norost se je štelo, da so se včasih raje pustili ponižati kot da bi prijeli za orožje (čeprav je bila samoobramba sicer dovoljena tudi ob sobotah). Judovska religija, čaščenje Boga brez podob in brez upoštevanja znamenj - zunaj Jeruzalema tudi brez templjev, oltarjev, duhovnikov in žrtev - se je mnogim visoko razsvetljenim Rimljanom zdela nič drugega kot sramotno »vraževerje« in sploh ni bila vredna imena »religija«. [Cicero](#) in [Plinij](#), še posebej pa Tacit, so sodili tako in podobno: To je generacija, ki jo sovražijo bogovi in ljudje. Nečisto je pri nas vse, kar je pri njih sveto; na drugi strani pa je pri njih dovoljeno vse, kar je pri nas gnusoba.

Tacit, sicer tako pravičen in daljnoviden, ki je z nedvomnim navdušenjem opisal

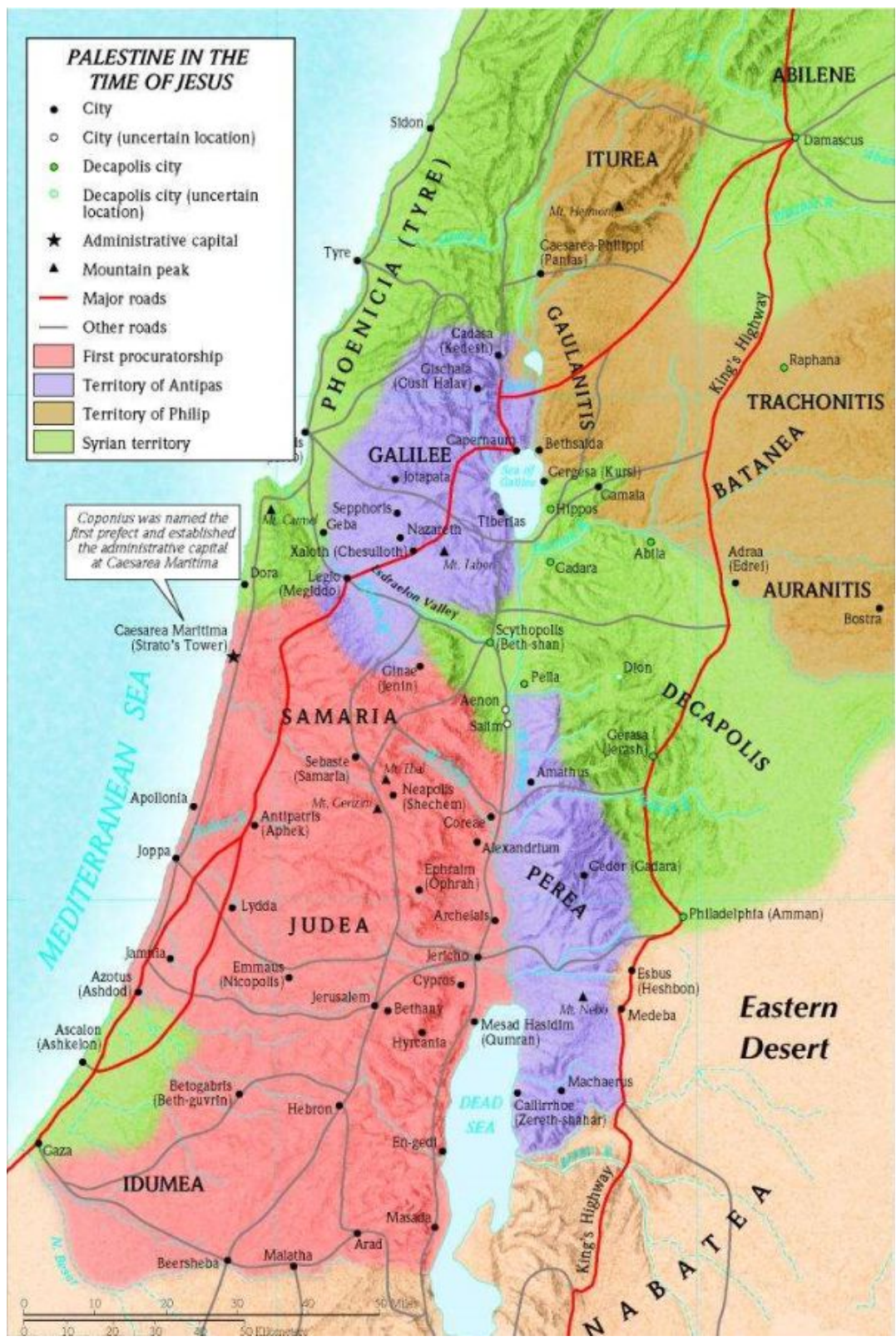
življenja in dejanja najhujših sovražnikov rimskega cesarstva, germanskih plemen na severu, ni imel o Judih povedati skoraj nič drugega kot prezir! Ko o tem razmišljamo in upoštevamo, da je naš Odrešenik prišel iz tega ljudstva in da je tudi za nas odrešenje prišlo od Judov, moramo s Pavlom reči: »Kar je po mnenju sveta neumno, je Bog izbral, da bi osramotil modre, to pa je nekaj.«

Kljub temu je imelo v tistem času judovsko ljudstvo v rimskem cesarstvu veliko moč in daljnosežen vpliv. Ne le po uničenju Jeruzalema (70 n.št.), ampak celo v Jezusovem času so bili večinoma razkropljeni po deželah ter vzdolž obal in otokov Sredozemlja. V večini večjih mest so imeli Judje svoja naselja in sinagoge, na tisoče pa jih je tam živelo kot obrtniki in trgovci. Samo v Rimu je bilo 33.000 Judov, v celotnem Egiptu pa več kot desetkrat toliko. V Aleksandriji sta bili dve mestni četrti pretežno naseljeni z Judi. Po izjavi Očeta Jezusa so leta 30 s svojimi 5.753.000 dušami predstavljali 5 % prebivalstva celotnega rimskega cesarstva. In na njegovih mejah, v Mezopotamiji in naprej, v Perziji vse do Kaspijskega jezera, jih je živelo milijone. Od kod njihovo veliko število? Čeprav se sliši neverjetno, je dejstvo, da se je povečalo ne le zaradi presežka rojstev nad smrtmi, ampak tudi zaradi številnih spreobrnjenec.

Kljub vsemu sovraštvu in preziru, ki so mu bili Judje izpostavljeni, so bile v izraelsko skupnost s krstom in obrezovanjem (prozeliti) sprejete cele množice izobraženih in neizobraženih poganov. Tako številni so bili pripadniki vseh narodov in stanov, med njimi tudi ugledni rimski gospodje in gospe, ki so iskali duševni mir v jeruzalemskem templju in v poslušnosti izraelskim zakonom, da je judovski pisatelj iz Jezusovega časa ([Filon](#)) lahko trdil: »Vsi se podrejajo božjemu zakonu in se spreobračajo, Heleni in barbari, prebivalci celine in otokov, narodi vzhoda in zahoda, Evropejci in Azijci, celoten naseljen svet od enega konca do drugega.«

Toda tudi ne glede na to je bil vpliv Judov precejšen. Če je kdo želel denar, ga je našel pri judovskem bankirju; če je kdo želel magijo, je šel k judovskemu eksorcistu, ki je imel še posebej močne uroke; če je kdo iskal resnico in gotovost o božanskih zadevah, je šel k judovskemu učitelju in se pustil seznaniti s svetimi spisi. Prerokba o velikem kralju, ki se bo dvignil iz Judeje in prinesel pravičnost in mir bednemu svetu, je bila v tistem času razširjena tudi v poganskem svetu. Rimski pesnik [Vergilij](#) je ta prihajajoči blagoslovljeni čas žetve opisal z besedami, ki jih je prerokovala tudi prerokinja [Sibila Eritrejska](#).

3. Poglavje: Politične in socialne razmere v Palestini

Palestina v Jezusovem času (vir: asktheman.xyz)

Poglejmo si sedaj politično, družbeno in versko življenje tega izjemnega,

edinstvenega ljudstva v Palestini v Jezusovem času. Vprašajmo se: »Kdo so bili njihovi vladarji, duhovniki in učitelji?« Poglejmo si Novo zavezo. Tam povsod naletimo na sledi rimske vladavine. Slišimo o rimskem upravitelju [Ponciju Pilatu](#), pred čigar sodišče so pripeljali Jezusa in ki je - čeprav po velikem upiranju - potrdil smrtno obsodbo proti njemu. Slišimo o upraviteljevih vojaki, ki so križali Gospoda, si razdelili njegova oblačila in nato stražili njegov grob. Apostolska dela nam pripovedujejo o rimskem stotniku Korneliju v Cezareji in o zasliševanjih, ki jih je moral Pavel prestati v istem mestu pred upraviteljema [Feliksom](#) in Festom.

Dejansko so deset let po smrti kralja [Heroda](#) (»Velikega«), ki ga poznamo iz božične zgodbe, južni in osrednji deli Palestine, Judeja s Samarijo, postali v celoti rimska provinca in jih je upravljal prokurator ali guverner (deželni glavar) rimskega cesarja, medtem ko sta severni in vzhodni del države, Galileja in Pereja, ostali več kot dvajset let razdeljeni med Herodova sinova, tako imenovana tetrarha [Antipa](#) (morilec Janeza Krstnika) in [Filip](#). Prokurator je poveljeval vsem vojakom, nameščenim v številnih trdnjavah province - samo Jeruzalem je imel 1000 vojakov, nameščenih v trdnjavi Antonia blizu Tempeljskega griča; Cezareja, guvernerjeva rezidenca, jih je imela od 3000 do 5000. Bil je odgovoren tudi za upravljanje financ in včasih za pobiranje davkov. Nenazadnje je bil tudi vrhovni sodnik v deželi. Samo on je imel pravico do življenja in smrti; brez njegove potrditve - kot lahko vidimo iz zgodovine trpljenja - ni bilo mogoče izvršiti nobene smrtno obsodbe.

Vendar pa je judovsko ljudstvo znotraj teh meja uživalo precejšnjo stopnjo svobode življenja po lastnih zakonih. Njihova nacionalna oblast je bil [Sanhedrin](#) (Visoki svet), ki ga poznamo tudi iz evangelijev. Sestavljalo ga je 71 članov, ki jim je predsedoval veliki duhovnik. Med njegovimi člani so bili sinovi najuglednejših duhovniških družin iz Jeruzalema, možje, iz katerih vrst so bili takrat običajno izbrani veliki duhovniki; poleg tega najbolj priznani pisarji ali pravni učenjaki (teologi in pravniki skupaj), ki so uživali absolutno spoštovanje med ljudstvom; in končno, poglavarji velikih, uveljavljenih, neduhovniških družin, tako imenovani »starešine«. Ta visoki svet nikakor ni bil, kot se pogosto misli, zgolj verska oblast, cerkveni svet, temveč tudi vrhovna civilna oblast za Judejo, zadolžena za razlago legitimnega Mojzesovega zakona in nadzor nad njegovim izvrševanjem - in najvišji sodni organ v deželi, odgovoren za reševanje vseh tistih sporov in kazenskih zadev, o katerih niso mogla odločati nižja lokalna sodišča. Vse to se je seveda dogajalo pod nadzorom guvernerja, ki je bil pooblaščen za posredovanje po lastni presoji. Tudi v Galileji je imelo vsako večje mesto svoj sodni in upravni organ, sestavljen iz sedmih članov, mesta pa so imela 23 članski svet, ki so mu bile podrejene tudi oblasti okoliških vasi. Poleg tega je bilo v severni in vzhodni

Palestini še nekaj »svobodnih« mest, ki so bila kot »zavezniki« rimskega cesarstva oproščena cesarskih davkov in so bila neposredno pod cesarsko oblastjo.

Številnim mestom in ozemljem cesarstva je bila podeljena večja ali manjša stopnja samouprave in neodvisne jurisdikcije. Toda tudi v drugih pogledih je cesarska vlada nezasluženo kazala precejšen obzir do posebnosti judovskega ljudstva. Upoštevanje zapovedi o soboti: zaradi nje Judje niso bili prisiljeni oditi v vojaško službo.

Upoštevanje prepovedi podob: v Judeji jim je bila podeljena pravica do kovanja bakrenih kovancev brez cesarjeve podobe. Upoštevanje njihove vere v Boga na splošno: medtem ko so bili po vsem rimskem cesarstvu postavljeni oltarji in kipi cesarjev, da bi jim darovali žrtve in jih častili kot bogove, je judovsko ljudstvo ostalo popolnoma varno pred to malikovalsko državno religijo. Da, obzir je šel tako daleč, da je leta 37 po. Kr. rimski general [Vitelius](#), ki naj bi z vojsko korakal s severa države v Petro (južno od Mrtvega morja), naredil precejšen ovinek okoli Judeje, da ne bi užalil judovske občutljivosti s pogledom na rimske prapore, orle in cesarske portrete.

Zdaj pa se obrnimo k gospodarskemu stanju Palestine. Severni del, Galileja, je bil takrat cvetoča dežela, prekrita z mesti in vasmi. Morda je bila velikosti približno polovica kantona Graubünden (355,26 km²). Po Jožefu Flaviju je to omejeno območje vsebovalo 204 mest in velikih vasi z več kot 3.000 prebivalci. Ta številka je zagotovo pretiravanje. Vendar je bila nedvomno ena najbolj gosto poseljenih dežel na svetu. Ni bilo niti enega koščka zemlje brez lastnika. Travniki so bili redki; večina zemlje je bila preorana v obdelovalna polja. In ta polja so bila odlično obdelana in posejana s pšenico in koruzo, lanom in bombažem. Pokrajina na zahodni obali Galilejskega jezera, Genezareška ravnica, kjer je Jezus tako pogosto zbiral svoje ljudstvo okoli sebe in oznanjal sporočilo Božjega kraljestva, je bila kot bujen vrt rajske lepote. Jezero je bilo bogato z ribami. Na njegovem južnem koncu, blizu Tarichaea-ja je cvetela donosna trgovina z ribami. Deželo je naseljevalo aktivno in inteligentno prebivalstvo. Obrt in industrija (zlasti tkanje platna) sta bili prav tako dobro razviti. Za razliko od Grkov in Rimljanov so Judje tako cenili ročno delo, da so pričakovali, da bodo celo učenjaki večji določene obrti. Več kot sto spoštovanih rabinov v Talmudu nosi vzdevke, ki označujejo njihove obrti, kot so čevljar, krojač, pek, gradbenik, grobar, valjar, kovač, lončar, tkalec (Pavel) itd. Rabinski rek pravi: »Kdor svojega sina ne nauči obrti, ravna, kot da bi ga nameraval narediti za cestnega razbojnika.«

V nekaterih pogledih se je stanje v Judeji razlikovalo od stanja v Galileji. To območje je bilo veliko manj rodovitno, a precej razgibano in gorato. Prijetna, bogato blagoslovljena območja, kot je [Betlehem Ephratah](#) - »rodovitna« - so bile oaze v kamniti puščavi. Nasprotno pa so deset tisoče ovac, ki so se pasle na pašnikih

judejskih gora, predstavljale naravno bogastvo dežele. Vendar pa je bil najpomembnejši in vedno obilen vir dohodka za Judejo jeruzalemski tempelj, kamor so milijoni romarjev leto za letom prinašali zaklade z vsega sveta.

Kljub temu gospodarski položaj ljudstva v obeh delih dežele ni bil ugoden. Ljudstvo so izčrpavali davki in tlačila so ga bremena vseh vrst. Kmalu po smrti cesarja Avgusta se se zato odpravili poslanci iz Sirije in Judeje v Rim k njegovemu nasledniku [Tiberiju](#). Pred njim so opisali težak položaj teh provinc in prosili za olajšanje bremen.

Kako pa je bilo z davki?

V Rimskem cesarstvu so bili davkov oproščeni rimski državljani in zavezniki, predvsem prebivalci Italije. Podrejene dežele pa so morale nositi stroške uprave in vojn cesarstva.

Takrat sta obstajali dve vrsti državnih davkov:

1 Glavarina oziroma premoženjski davek, ki ga je morala plačevati vsaka ženska od 12. leta in vsak moški od 14. leta do 65. leta starosti; znašal je 1 % premoženja.

2 Davek na dohodek in zemljo: 10 % letnega pridelka žita in 20 % (torej petina) pridelka vinogradov in sadovnjakov je pripadalo državi.

Poleg tega so morale province dobavljati še žito za rimsko vojsko in za mesto Rim, kjer so neprestano hranili približno sto tisoč brezdelnežev, v Cezarjevem času pa celo 320 000, in to na stroške države, da bi jih ohranili dobre volje. Poleg vsega tega je morala provinca skrbeti tudi za vzdrževanje svojega upravitelja (namestnika) in njegovih uradnikov, ki so zahtevali in jemali, kar jim je bilo všeč. Davke so večinoma pobirali deželni upravitelji, včasih pa so jih, zlasti v starejših časih, v Rimu za pet let oddajali v zakup najvišjemu ponudniku. To so bile kapitalsko močne družbe, ki so z brezobzirnim in neusmiljenim zaostrovanjem davkov skušale iz provinc iztisniti ne le znesek, ki so ga plačale za zakup, temveč tudi znaten čisti dobiček.

Podobno so obravnavali tudi carine: tudi te so oddajali v najem. Obstajale so mejne dajatve, mostnine, cestnine in dajatve na vratih. Ponekod je bilo treba blago obdavčiti dva ali trikrat, vsakič, ko je prečkalo državno mejo. Zaradi tega so bile številne stvari pretirano drage ali pa proizvajalec ni zaslužil ničesar. Višina predpisane cestnine je bila navadnemu človeku običajno neznana, saj tarife niso bile objavljene. Pretirano zaračunavanje je bilo zato precej pogosto. Visokopozicionirani aristokratski cestninarji so želeli ustvariti donosen dobiček, njihovi nižje rangirani uslužbenci pa so jih posnemali: to so bili cestninarji, o katerih tako pogosto beremo v evangelijih. Iz tega razumemo prezir, ki ga je pošteni Jud gojil do cestninarskega poklica. V judovskih spisih so cestninarji in roparji postavljeni na isto raven. Miloščine se ne sme sprejemati od roparjev ali cestninarjev; laganje roparjem in cestninarjem velja za

dovoljeno. Kako velika je morala biti sramota našega Odrešenika v očeh njegovega ljudstva, ko so ga imenovali »prijatelj cestinarjev in grešnikov«, ko so o njem rekli: »Ta človek sprejema grešnike in je z njimi!« Mimogrede, usmiljenje je bilo izkazano tudi grešnikom, usmiljenje za pravičnost, zlasti do sodržavljanov, kar so pismouki pogosto ponavljali.

Med nadlogami judovskega ljudstva - pravzaprav mnogih ljudstev rimskega cesarstva - so bili guvernerji ali prokuratorji. Večinoma (čeprav s pohvalnimi izjemami) so bili pohlepni, užitekarski in brezobzirni možje, brez kakršnega koli občutka dolžnosti, ki so si s pretiranim in skoraj neverjetnim izsiljevanjem prizadevali nadomestiti dolgočasno življenje v provincah, daleč od užitkov cesarskega mesta. Kot nam pripovedujejo o nekem guvernerju Sirije ([Gabiniju](#)), je med svojim triletnim - pravim triletnim - mandatom zase izsilili (prilastil) več kot 100 milijonov denarijev (1 denarij = 70 centov). Drug, general [Cassius](#), je iz tempeljske zakladnice v Jeruzalemu ukradel zlato in zaklade v vrednosti 95 milijonov frankov, ki jih je pospravil v svojo izjemno veliko torbo. Cesar Tiberij je zato imel zdravo načelo, da guvernerje čim dlje obdrži na istih položajih. Pusti jih; to so naredili, je dejal, kot muhe na telesu hudo ranjenega: ko so se enkrat nasitili, so nehali z izsiljevanjem, medtem ko so se novi začeli znova.

Kmetje so še posebej trpeli zaradi zemljiškega davka; uradniki so namreč samovoljno odmerjali davek in z visokimi davčnimi stopnjami zatirali tiste, katerih marljivost je največ prispevala k blaginji dežele. Zadolženi kmet je imel težke čase. Ni manjkalo oderuhov, ki so mu dajali posojila z visokimi obrestmi. O teh nesrečnih razmerah včasih slišimo v evangelijih, zlasti v Jezusovih prilikah. Tudi eden od apostolov (Jakob) obtožuje trdosrčne bogataše: (Jakob 5,4-5) »Glej, plačilo delavcev, ki so poželi vašo zemljo, ki ga niste izplačali; vpitje žanjcev je prišlo do ušes Gospoda Vsemogočnega. Dobro ste živeli na Zemlji in uživali v svojih radostih; hranili ste svoja srca za dan klanja.«

Zato so ljudje močno trpeli zaradi pohlepa tožilcev, samovoljnega ravnanja carinikov in davčnih uradnikov ter zatiranja oderuhov, ki so obubožane pahnili v bedo in jim zasegli dolgovano blago. Socialna vprašanja ne obstajajo le danes, ampak so obstajala tudi takrat, in družbenega reformatorja bi mnogi zagotovo sprejeli z odprtimi rokami.

Kljub temu judovskega ljudstva socialne krivice niso globoko ganile, temveč verski in nacionalni interesi. Prostovoljno so nosili težka bremena za tempelj, bogoslužje in duhovništvo. Toda ideja, da bi moralo biti Jahejevo sveto ljudstvo podrejeno narodom sveta, da bi hvaljena dežela, Gospodova posest, dajala svoj pridelek poganom,

malikovalcem - to se je zdelo nerazumljivo judovskemu človeku, celo pobožnemu Galilejcu. Takrat so z vso resnostjo in ne le zato, da bi preizkusili Jezusa (Matej 22,17), razpravljali o vprašanju: »Ali je prav, da plačujemo davke cesarju?« In odgovor je bil očiten: Ne, ni prav; kajti naša dežela in ljudstvo pripadata Jahveju, kralju vse Zemlje. Ko je torej leta 7 po. Kr. rimski [guverner](#) Sirije ([Cirenij](#)) odredil splošno oceno zemljišč, da bi določil zemljiški davek, je mož iz Galileje, Juda iz Gamale, dvignil zastavo upora in pozval svoje ljudstvo k sveti bitki za pravice Jahveja. Upor so rimske čete zatrle. Toda od tistega časa naprej je ogenj upora šestdeset let tlel pod pepelom, do končne, strašne bitke z rimsko oblastjo. Iz privržencev galilejskemu Judu je nastala stranka [Zelotov](#) (navdušencev), ki so želeli z orožjem utreti pot Mesiji in njegovemu kraljestvu, ter odrešiti Izrael izpod tuje oblasti.

Zelo nenavadno je, da se je Jezus Kristus pojavil ravno v tistem času, da bi svojemu globoko zatiranemu ljudstvu pokazal pot do miru. Čutil je najgloblje sočutje do trpljenja svojega ljudstva: ko je zagledal množice, se jih je usmilil, saj so bile kakor ovce brez pastirja. Poznamo njegove solze nad Jeruzalemom, ki ni prepoznal časa Božje milosti. Poznamo tudi njegovo povabilo: (Matej 11,28) »Pridite k Meni vsi, ki ste utrujeni in obremenjeni, in Jaz vam bom dal počitek!« Toda za razliko od nasilnih mož, kot je bil Juda iz Gamale, njegovi sinovi in sledilci, se Jezus ni pojavil kot borec za narodno svobodo; ni vstopil v Jeruzalem na ponosnem bojnem konju, ampak, kot je prerokoval prerok Zaharija: (Zaharija 9,9) »Glej, tvoj kralj prihaja k tebi, pravičen in zmagoslaven, ponižen in jaha na oslu, na osličku, žrebetu osla.« Ni prevzel vloge družbenega reformatorja, ki mu jo danes pogosto pripisujejo; niti ni ustregel prošnji človeka, ki ga je prosil, naj razsodi v dednem sporu (Luka 12,13-14). Navzven je vse pustil tako, kot je bilo. Toda s svojim življenjem in smrtjo je aktiviral Božje moči za obnovo in ponovno rojstvo človeških duš. In te božanske moči naj bi še naprej delovale in ustvarjale novo človeštvo, nov svet, dokler se ne izpolni Njegova beseda: »Glej, vse delam novo!«

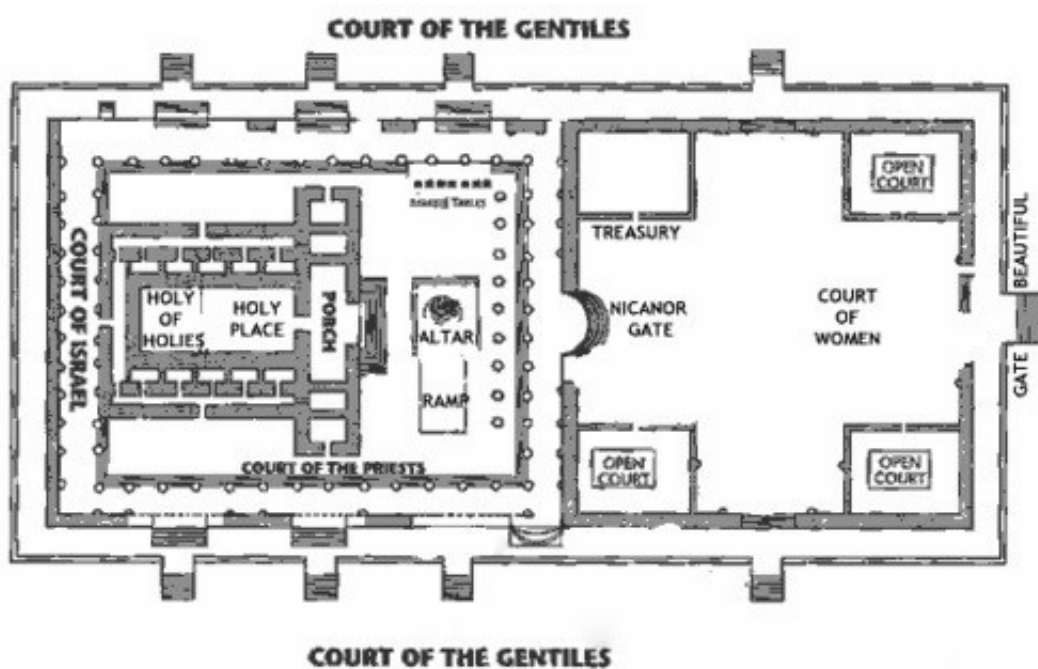
4. Poglavje: Tempelj, njegove dajatve in duhovništvo

Obrnimo se k verskemu življenju judovskega ljudstva. Njegovo središče je bilo mesto Jeruzalem in v njem sveti tempelj. Ta tempelj, ki ga je najprej zgradil Salomon, nato pa ga je uničil [Nebukadnezar](#), je bil po vrnitvi iz babilonskega ujetništva na hitro obnovljen iz lesa, [Herod Veliki](#) pa ga z razkošno veličastnostjo. Po judovski tradiciji, ki ima rada velika, okrogla števila, je moralo 10.000 delavcev zagotoviti material; 1.000 duhovnikov, ki so bili usposobljeni za tesarstvo in kamnosekarstvo, je zgradilo

sam tempelj; 18.000 obrtnikov je bilo zaposlenih več let in so prejeli dnevno plačilo. Kralj je z delom začel okoli leta 20 pr.Kr., vendar ga ni dokončal; osemdeset let so z delom nadaljevali z nekaj prekinitvami, dokler ni bila veličastna stavba dokončana pod guvernerjem [Albinusom](#) (62-64 po Kr.) - torej tik pred uničenjem s strani Rimljanov. »Kdor ni videl Herodove zgradbe, ni videl nič lepega,« je takrat veljal pregovor.

Prenovljen Herodov tempelj (vir:coursebible.com)

(vir: womeninthescrptures.com)

Predstavljajmo si zidove nad zidovi, sestavljene iz ogromnih 16-20m dolgih kvadrov, ki so bili vzeti iz globin Jeruzalema in tako ustvarili umetno teraso nad goro Moriah (prvotnim tempeljskim gričem). Na robu te terase, ki ima skoraj obliko pravokotnika, se dvigajo stebriščne dvorane iz belega marmorja, ki obdajajo široko tempeljsko ploščad, tako imenovano »preddverje poganov«. Na severnem delu tega prostora leži 21 m višje druga terasa, podobna gradu, obdana z dvojnimi visokimi zidovi; znotraj nje sta preddverji za ženske in moške - vstop vanje je pod kaznijo smrti poganom prepovedan - in najbolj notranje preddverje za duhovnike. Od tu vodijo stopnice navzgor do samega templja, ki je zgrajen iz najbolj finega marmorja, njegova streha in zunanje stene pa se lesketajo v zlatu. Nasproti širokega, veličastnega preddverja svete hiše, sredi preddverja za duhovnike, se dviga velik oltar za žrtvovanje. Zgrajen je iz neobdelanih kamnov in ima obliko stožčaste piramide; njegova višina je 8 m, vsaka stran njegove osnovne površine je dolga 17 m. Tukaj, na tem svetišču, so Jehovi darovali vsakonevne jutranje in večerne daritve, v prazničnih časih pa so bile daritve tako številne, da je plamen iz oltarja gorel dan in noč.

V teh prazničnih časih, ob pashi, tedenskih praznikih in praznikih šotorov, se je vsa izraelska množica, deloma z ženskami in otroki, odpravila v Jeruzalem, tako da so bile mnoge vasi in mesta v judovski deželi skoraj popolnoma zapuščena. Po navedbah Jožefa Flavija, ki rad pretirava, je v takšnih časih v svetem mestu in okoliških vaseh bivalo okoli tri milijone moških gostov. Toda ne le ob velikih letnih praznikih, ampak skozi vse leto je iz vseh koncev dežele, celo iz vseh delov rimskega imperija, prihajalo na tisoče romarjev, da bi v tempelj prinesli svoje daritve in darove. In ne le duhovščina, ampak celoten Jeruzalem in prebivalstvo okoliških judovskih krajev je živelo od čaščenja svetega kraja, ki je bil Judom v veselje in radost, njihov ponos in njihov idol. Jeruzalemski tempelj je veljal za najbogatejšega v vsej Aziji; celo rimski cesarji so pošiljali svoje daritve.

In zdaj še duhovščina tega templja. Po navedbah Očeta Jezusa je v Njegovem času v Jeruzalemu živelo 8000 duhovnikov, 8000 pa v mestih judovske dežele. K temu so bili pridruženi še leviti, pevci, vratarji, templjarji itd. Duhovniki, potomci Aarona, naj bi bili visoko sveti stan. Zato so bili zelo pozorni na telesno čistost in brezhibnost; navedenih je bilo 142 telesnih napak in hrib, ki so lahko izključile potomca Aarona iz službe v svetišču. Celotno duhovništvo je bilo razdeljeno v 24 službenih razredov. Na čelu je stal veliki duhovnik. Bil je ne le najvišji duhovnik, ki je moral pred Bogom zastopati ves svoj narod in je imel edini pravico enkrat na leto, na veliki dan sprave, vstopiti v svetišče s krvjo spravne žrtve, ampak je bil hkrati tudi legitimni, posvetni in

duhovni vladar Izraela, odkar je ta izgubil svoje narodne kralje iz Davidove hiše. Ljudstvo se je z globokim spoštovanjem klanjalo pred Božjim namestnikom in maziljencem, ki je svojo visoko službo opravljal do konca življenja in jo zapustil svojemu najstarejšemu sinu.

Prihodki duhovščine so bili raznoliki. Prvi pridelki zemlje so bili darovani duhovščini. Pšenica, ječmen, grozdje, med, fige, oljke in granatna jabolka. Vsako leto jim je pripadalo najboljši, »prvi pridelek« poljskih in drevesnih plodov, približno 1/50 letine. Po odvzemu teh dveh davkov je bila še ločena »desetina« »od vsega, kar služi za hrano in se hrani in raste iz zemlje«, in se v naravni ali denarni vrednosti prinesen v Jeruzalem. Desetina je bila prvotno namenjena levitom, vendar so jo duhovniki običajno zadržali. K tem rednim, vsako leto ponavljajočim se davkom so se dodali še številni občasni davki: prvorojenec moškega spola med živino; odkupnina za vsakega prvorojenega dečka (v višini približno 16 frankov); tri dele od vsake živali, ki je bila zaklana za domačo rabo; dva dela od zahvalnih daritev; kožo od žrtvenih živali, celotne grešne in krivdne daritve, kruh za daritev, odrezek od vsakega testa, ki je bilo spečeno, davek od vsakega ostriženj ovac itd. Skratka, duhovniki niso trpeli pomanjkanja, bili so najbolje plačani sloj v vsej deželi.

Vendar, kot je bilo pri takšnem ugledu in bogastvu pričakovati, se je korupcija vtihotapila tudi v vrste duhovščine in sčasoma vse bolj odtujila srca ljudstva, še posebej v najvišjih slojih. Nekateri duhovniške družine v Jeruzalemu so si sčasoma pridobile poseben položaj; prisvojile so si najpomembnejše tempeljske urade in zase zahtevale večino prihodkov, namenjenih celotnemu stanu. Medtem ko so ti uživali v izobilju, so se duhovniki, ki so živeli na podeželju, morali zadovoljiti z skromnimi darovi. Res je, malo pred uničenjem Jeruzalema so si visoke duhovniške družine s silo prisvojile desetino in po njenem pobiranju ukazale opleniti v skladišča. Tako je obstajala duhovniška aristokracija, ki ni imela nobenega občutka ali razumevanja za domoljubna čustva ali mesijanska upanja ljudstva in nobenega sočutja do njihovega trpljenja in ran. Duhovniki so si prizadevali pridobiti naklonjenost Heroda in njegovih sinov ter rimskega cesarja in njegovih namestnikov. To so bili Saduceji, ki jih evangeliji večkrat, a ne pogosto, omenjajo iz različnih razlogov. Visoke aristokratske duhovniške družine so se med seboj tako močno sovražile in spopadale, da so njihovi pripadniki in plačanci vodili krvave boje po ulicah Jeruzalema. V teh okoliščinah dedovanje položaja visokega duhovnika ni bilo mogoče. V času Jezusa so se predvsem štiri družine najbolj spopadale za to najvišjo čast. V zadnjih sto letih pred uničenjem je 28 visokih duhovnikov vladalo zaporedoma. Herod Veliki je v svojih 33 letih vladanja imenoval in odstavil pet duhovnikov. Nekateri rimski namestniki so

ravnali še bolj brezobzirno.

Jožef Flavij pripoveduje o enem takem dogodku: »Cesar Tiberij je poslal Valerija Grata v Judejo, ki je odstavil velikega duhovnika Ano in na njegovo mesto imenoval Izmaela ben Fabija. Kmalu ga je tudi odpustil in to službo podelil Eleazarju, Anovemu sinu. Leto kasneje mu jo je spet odvzel in jo dal Simonu, Kanitovemu sinu. Komaj leto dni je bil v službi, pa jo je že moral prepustiti Jožefu, imenovanemu **Kajfa**. Po tem, ko je bil enajst let v Judeji, se je Grat vrnil v Rim. Njegov naslednik je bil **Poncij Pilat**.«

Kajfa in Poncij Pilat sta imeni, ki sta nam znani. Označujeta najglobljo sramoto nesrečnega judovskega ljudstva. Bilo je to obdobje, ko se je Janez pojavil v puščavi in ob reki Jordan, da bi svojim sporočilo pokore pripravil pot pravemu, od Bogo danemu visokemu duhovniku in kralju, Jezusu Kristusu. Najvišji ideali Izraela, Božja vladavina in duhovništvo sta bila poteptana; na svetem kraju pa je stala gnusoba opustošenja (odvratnosti). Toda tisti, ki so razmišljali in čutili v duhu starih prerokov, tisti »tahi v deželi«, so čakali na »odrešitev«, na »tolažbo Izraela«.

Garments of the High Priest

Veliki duhovnik (vir: timhatchlive.com)

5. Poglavje: Sinagoge in učitelji

Bolj ko so se voditelji duhovščine v Jeruzalemu zapirali pred mislimi, pričakovanji in upanji Izraela, bolj ko je bil ugled visokega duhovniškega dostojanstva spodkopan zaradi neprimernosti tistih, ki so ga zasedali, bolj se je ljudstvo zateklo k svojim učiteljem in v sinagoge. Tu - in ne več v templju - je bil v Jezusovem času dejansko središče judovskega življenja.

Tempelj v Jeruzalemu je bil in je seveda ostal hiša čaščenja Boga v najvišjem pomenu besede. Poleg tega pa se je v zadnjih stoletjih pred Kristusom pojavila šola ali sinagoga kot kraj sobotnih zborovanj in skupnega pouka. Ta pouk pa je večinoma obsegal branje in razpravo o Mojzesovi postavi. Božji zakon je bil med judovskim ljudstvom glavni predmet vsega poučevanja. Zaradi njega so že v času Kristusa v občinah ustanavljali osnovne šole, nekaj desetletij kasneje pa so celo poskušali narediti mladinski pouk obvezen: pri vsaki sinagogi naj bi bila fantovska šola, vsak mlad Izraelec pa naj bi se, da bi lahko študiral zakon, naučil brati in bil zato pri šestih ali sedmih letih poslan v šolo. Poučevanje deklet pa je bilo odsvetovano. »Kdor poučuje svojo hčer o zakonu, jo uči neumnosti.« Šolsko poučevanje je vključevalo tudi domače poučevanje, ki so ga morali opravljati starši in je obsegalo branje in učenje zakona na pamet in z njim povezane svete zgodovine. Veliko pomembnejša od šole za dečke pa je bila šola za odrasle, ki se v naši nemški bibliji običajno imenuje »šola«, vendar bi jo bilo bolje imenovati sinagoga ali »zbirališče«.

V vseh mestih in vaseh, kjer je živel vsaj nekaj sto Judov, je bila ena ali več sinagog. Po judovski pripovedi, ki ustreza resnici, naj bi jih bilo v Jeruzalemu 480. Večina sinagog je bila preprosti, brez okrasja, dvorane, postavljene na gričih, na odprtih prostorih ali ob vogalih ulic. Tam se je skupnost zbirala ob sobotah (pa tudi ob ponedeljkih in četrtnih, na tržni in sodni dan), zjutraj, ko je na oltarju v Jeruzalemu gorela jutranja daritev, in nato popoldne, ko je bila darovana večerna daritev. Vsaka sinagoga je imela vodjo (»najvišji v šoli«), ki pa ni bil duhovnik ali pridigar, temveč je skrbel le za red in primerno vedenje zunaj, in med bogoslužji.

Jutranje bogoslužje se je začela z izpovedjo vere, ki se je izpovedovala v zboru: »*Poslušaj, Izrael, Jahve, tvoj Bog je edini Gospod in ljubi Gospoda, svojega Boga, z vsem svojim srcem.*« itd. Nato je nastopil vodja molitve; ta ni bil stalni uradnik, temveč poljubni član skupnosti, ki ga je k temu pozval vodja sinagoge. Med molitvijo je skupnost stala, obrnjena proti Jeruzalemu, in glasno ponavljala »Amen« ali določene pogosto ponavljajoče se besede. Po dolgi molitvi je sledilo branje Svetega pisma. Pet Mojzesovih knjig - »Zakon« - je bilo za ta namen razdeljenih na 154 večjih odsekov (t.i. »parashe«), od katerih je bil vsak zaporedoma prebran vsako soboto, tako da je skupnost v treh letih slišala celoten zakon. Če je bil verz prebran v

hebrejščini, je bil takoj preveden v takrat prevladujočo aramejščino ali - zunaj Palestinske dežele - v grščino. Za branje Zakona se je več (do sedmih) prisotnih moških menjevalo. Po tem je sledilo branje odseka iz Prerokov (vključno z zgodovinskimi knjigami), ki je bil poljubno izbran. Nazadnje je sledil vzpodbudni govor oziroma pridiga o prebranem, ki pa ni bil v rokah vodje sinagoge, temveč katerega koli dostojnega in razumnemu človeku, najbolje rabina ali pismouka. Pravico pridigati je imel vsak Izraelec, starejši od trideseta let, kot lahko razberemo iz evangelijev, kjer pogosto beremo, da je Jezus nastopal in učil v sinagogah. Konec bogoslužja je predstavljal blagoslov, izrečen nad skupnostjo. Podobno, le preprosteje in svobodnejše, so potekale popoldanske seje. Tam so razpravljali o različnih mnenjih glede posameznih odsekov Svetega pisma, prihajalo je do dialogov med prisotnimi pismouki, ob živahnem in pogosto glasnem sodelovanju skupnosti. Te razprave so pogosto trajale vse do poznega večera.

Tako je bila sinagoga šola judovskega ljudstva za pouk zakona. Tu si je verni Izraelec pridobil natančno znanje očetovega zakona, ki je zanj predstavljal bistvo vseh Božjih razodetij. Medtem ko so druga ljudstva potrebovala pravne učenjake, se je pohvali Jožef Flavij, je v judovski hiši vsaka služkinja iz bogoslužja poznala, kaj je Mojzes določil za vsak posamezen primer v Zakonu.

Seveda to ni povsem točno. Tudi Judi so imeli svoje pravne učenjake. To so bili pismouki ali rabini, imenovani tudi »učenjaki v Izraelu«. Ti so se ukvarjali z znanostjo Zakona in so imeli nalogo, da preproste in kratke določbe Mojzesovega Zakona uporabijo za vse posamezne primere in dogodke v življenju. To so moški, o katerih v evangelijih pogosto beremo: nosili so molitvene trakove na čelu in na roki, torej pergamentne trakove z napisanimi besedami Svetega pisma (»opomniki«), radi so sedeli na vidnih mestih v hišah in sinagogah, dajali miloščino, molili in se postili, in to tako, da bi jih ljudje opazili. Njihov nastop je bil zelo dostojanstven. V Izraelu so jih morali častiti bolj kot očeta in mater.

»Če tvoj oče in tvoj rabin trpita pomanjkanje, moraš najprej nahraniti svojega rabina, nato šele očeta« - tako je bil judovskemu sinu vtisnjen ta nauk. Večina teh pismoukov, ki so tvorili zaprt, samostojen (družbeni) sloj, a niso imeli duhovniškega značaja, je pripadala skupini, ki je v evangelijih običajno omenjena v najtesnejši povezavi z njimi: farizejem ali »ločenim«. Tako so imenovali najbolj zakonsko usmerjene Jude, ki so strogo živeli po pravilih svetopisemske znanosti, bali so se vsakega stika z nečistimi predmeti in so se ločevali od vseh nečistih ljudi. Kaj je čisto in nečisto ter kako postati čist ali nečist, se je učilo z natančnim in neomajnim študijem Zakona. Zaradi tega je bilo za mladega Jude velik privilegij biti učenec

farizejskega pismouka in pri nogah takega mojstra spoznati vse zadeve, s katerimi so se rabini ukvarjali dan in noč.

Spomnimo se, kako je Pavel v svojem govoru pred ljudstvom na tempeljskem trgu v Jeruzalemu povedal, da je bil nekoč: »...pri nogah [Gamaliela](#) temeljito poučen v očetovskem Zakonu« (Apostolska dela 22,3).

Kristus je ostro govoril proti »farizejem in pismoukom«, jih imenoval »hinavce« in nad njimi izrekel sedemkratno prekletstvo. Čeprav je bilo med njimi brez dvoma mnogo resnih in poštenih moških - pomislimo na [Nikodema](#), [Gamaliela](#), Pavla ali na pismouka, kateremu je naš Gospod rekel, da ni daleč od Božjega kraljestva - si je njihov sloj vseeno zaslužil obtožbo hinavščine v najglobljem pomenu besede. Zakaj? Ker so v svojem ljudstvu gojili duh zunanje formalnosti Zakona, kjer zadostujejo zgolj zunanje opravljene dolžnosti in dejanja, medtem ko so malo skrbeli za stanje srca, za miselnost, vero, ljubezen, ponižnost in resnicoljubnost. Zato Jezus legalistične Jude strogo imenuje pobeljeni grobovi: (Matej 23,27) »Zunaj se zdijo lepi, znotraj pa so polni gnilobe in človeških kosti.« Pismouki so preproste Božje zapovedi spremenili v tisoče in deset tisoče pravil, s čimer so svojemu ljudstvu naložili neznosno breme, goro stisk na srce in gosto tančico čez oči.

Nekaj primerov lahko to ponazori. Osrednje načelo judovskih pismoukov je bilo naslednje:

- 1 Religija je poznavanje in izpolnjevanje Božjega zakona.
- 2 Bog nagrajuje tiste, ki se držijo zakona, glede na velikost in količino njihovih dejanj.
- 3 Za posameznika je nagrada zemeljska sreča ali večno življenje, za ljudstvo pa prihod Mesije.

Mesijo, obljubljenega kralja, in njegovo kraljestvo so si prizadevali doseči, pravzaprav ga prisiliti, da se spusti z neba, z mnogimi dobrimi deli, s spoštovanjem sobote, postom, očiščevanjem in mnogimi dolgimi molitvami.

»Če bi Izrael samo enkrat v celoti spoštoval soboto, bi bil takoj odrešen,« torej, bil bi deležen Mesije! (Primerjaj, kaj Pavel pravi pred kraljem Agripo v Apostolskih delih [26,6-7](#)).

Kakšne vrste je bila razlaga Zakona, od katerega so pričakovali tako veliko? Vzemimo na primer 4. zapoved: »Spominjaj se sobotnega dne in ga obhajaj kot sveti; na dan Gospodov ne delaj nobenega dela«

Kaj to pomeni? Učitelji Izraela so naštevali 39 del, ki naj bi bila na soboto prepovedana; med njimi: pisanje dveh črk, prižiganje in ugašanje ognja, delati ali razvezati voz, kuhati, hraniti živino, žeti ali nositi bremena itd. Tudi glede teh

prepovedanih »del« pa so obstajale različne določbe in razlike:

1 Kdor napiše dve črki na papir, krši Zakon.

2 Če ju napiše v pesek ali prah, ki ga odnese veter, je nedolžen. ([Janez 8,1-11](#))

3 Če napiše eno črko zjutraj, drugo zvečer na papir, je po mnenju nekaterih rabinov kriv, po mnenju drugih nedolžen.

4 Žetev je na soboto prepovedana. Toda kaj pomeni žeti? Žeti že pomeni, da nekdo pobereta nekaj klasov in poje zrnje, ko hodi po polju, kot so to nekoč storili Jezusovi učenci na soboto ([Marko 2,23-28](#)). Tudi bremena je prepovedano nositi v soboto. Toda kaj pomeni nositi bremena?

5 Če nekdo prinese toliko mleka, kot zadostuje za požirek, ali toliko hrane, kot je ena suha figa, je to že kršitev Zakona. Postavljalo se je vprašanje, ali lahko onemogel človek v soboto hodi z lesenimi čevlji ali je to tudi prepovedano nošenje bremen - eni so rekli da, drugi ne.

Dolge razprave in šolski spori so nastali tudi glede vprašanja: »Kaj storiti z jajcem, ki ga kokoš znese na soboto?« Celoten traktat [Talmuda](#) je dobil ime po tej pomembni razpravi (Beza = jajce).

1 Ugašanje ognja, tudi ugašanje goreče hiše, je na soboto prepovedano; vendar koliko lahko odneseš ven?

2 Svetih spisov ni dovoljeno izgubiti, iz zalog je dovoljeno odnesti koš kruha in sod vina - nič drugega. Seveda je človeško življenje izjema; nevarnost smrti prekine sobotni zakon. V primeru ogroženosti življenja je dovoljena tudi zdravniška pomoč, v drugih primerih pa ne. To je nekaj o soboti. Iz tega vidimo, da je le majhnemu, posebej dobro situiranemu sloju prebivalstva uspelo slaviti dan Gospodov po farizejski predpisih.

Toda še globlje so v vsakdanje življenje posegali številni in zelo obsežni predpisi, ki so se nanašali na čistost ter odstranjevanje nečistosti z oseb in stvari. Za vsako vrsto posode in pripomočka, bodisi ploskega ali votlega, iz kovine, lesa ali gline, je bilo določeno, kako se mora očistiti, da se pripeta nečistota ne prenese na hrano in s tem na človeka. Pred vsako jedjo je bilo potrebno umiti roke, da se odstrani madež nečistosti. Postavljala so se vprašanja, ali je to treba storiti z tekočo ali stoječo vodo, katere posode se smejo uporabiti za stoječo vodo, ali je treba roke le politi z vodo ali jih vanjo potopiti. Določili so, da pri običajnih obrokih zadostuje polivanje rok, medtem ko je pri žrtvenih obrokih potrebno roke potopiti. O slavnem rabinu Akibi beremo, da mu je bila, ko so ga Rimljani zajeli, voda za umivanje odvzeta. Takrat je modrec rekel: »Kaj naj storim? Človek je kriv smrti, če si ne umije rok. Bolje je, da si sam zadam smrt, kakor da prestopim to zapoved. In ni več jedel, dokler mu spet niso prinesli

potrebne vode.

V Mojzesovem Zakonu je iz razlogov, ki nam niso znani, določeno: »*Ne kuhaj jagnjeta v mleku njegove matere*« (5 Mojzes 14,21). Kaj so iz te preproste zapovedi izpeljali rabini?

1 Da se ne bi znašel v nevarnosti, da bi zapoved prekršil, nikoli ne smeš kuhati mleka in mesa skupaj.

2 Prav tako ne smeš uživati skupaj mlečnih in mesnih jedi, da se ne bi v želodcu pomešale, skuhale in skupaj prebavile.

3 Če si jedel sir, šest ur ne smeš jesti mesa, dokler se popolnoma ne prebavi.

4 Prav tako ne smeš imeti iste posode, da bi v njej kuhal mleko, drugič meso, temveč za vsako od teh jedi posebno posodo.

5 In nazadnje; ne smeš sprejemati mleka ali mesa od poganov, ker ti ga lahko prinesejo v nečisti posodi.

Ta legalistični pristop pa se ni nanašala le na zunanje življenje, hrano, pijačo itd., temveč se je vnesla tudi v svetišče osebnega življenja z Bogom: tudi molitev ji je bila podrejena. Trikrat na dan - zjutraj, popoldne in zvečer - je moral Izraelec ponavljati določene molitvene formule, med katerimi je bila najpomembnejša [Šmone Esre](#) ali »Molitev osemnajstih hvalnic«, ki je bila zelo obsežna. Da bi bila molitev močna in pred Bogom veljavna, je bilo treba upoštevati veliko pravil:

1 Čas: določeno je bilo, kdaj je treba moliti jutranjo molitev in od katere ure naprej ne velja več.

2 Kraj: bolj zaslužna kot domača molitev in edino popolna je molitev pa je tista, ki se opravi v sinagogi.

3 Način: če ne znaš moliti z vso pozornostjo, vsaj prvi del molitve opravi z dušo, za preostanek pa zadostuje recitacija.

4 Molitev se sme izgovoriti tiho, a glasno in jasno izrečena molitev izpolni več obljub.

5 Če se zmotiš v besedah, začni znova od začetka.

6 Telesna drža: kdor moli, naj moli v sklonjenem položaju, z globoko nagnjeno glavo; globlji kot je priklon, bolj zaslužna je molitev.

Velik poudarek je bil na ustrezni pripravi na molitev. Ni se je smelo prehitro moliti, kot breme, temveč si je bilo treba vzeti čas in morda celo kaj dodati predpisani formuli. »Kdor dolgo moli, se ne bo vrnil praznih rok.« Tako ni manjkalo pravega občutka, da večnemu in svetemu Bogu, kot Stvarniku in Gospodu sveta ter našega življenja, pripada čaščenje ljudi. Tudi vsakdanji kruh, hrano in pijačo niso smeli uživati brez zahvale, brez hvalnice Darovalcu. Vendar pa je treba upoštevati, da so bili tudi čaščenje, hvaljenje in zahvaljevanje zakonsko urejeni do najmanjše

podrobnosti, brez svobodnega izražanja srca, in da je bila vsaka molitev dolžnost, daritev Bogu, nekrvava žrtvena služba, storitev, za njeno natančno izvedbo pa se je pričakovalo plačilo.

Kakšen kontrast je bilo to čaščenje Boga preko zunanjega izpolnjevanja zakona, vključno z molitvijo, v primerjavi s tem, kar je Jezus nekoč rekel Samaritanki pri Jakobovem studencu: »Bog je Duh, in tisti, ki ga častijo, ga morajo častiti v duhu in resnici!«

Iz tega razumemo, zakaj je Gospod tako strogo govoril proti učiteljem svojega ljudstva in zakaj njegov učenec, apostol Pavel, ki je sam nekoč vse to doživel in pretrpel, ni nikoli nehal opozarjati mlade krščanske skupnosti na to izkrivljeno lažno pojmovanje pobožnosti.

»Goreči so za Boga, vendar v neumnosti,« pravi svojim rojakom in poziva krščanske skupnosti: »Vi, dragi bratje, ste bili odkupljeni za visoko ceno, ne postanite služabniki ljudi! On, ki je bil po pravičnosti zakona brez greha, je vendar to prednost štel za škodljivo, celo za »smeti«, da bi namesto tega pridobil Kristusa, bil v Njem ustvarjen in dosegel pravičnost, ki ne izhaja iz zakona, ampak iz vere v Kristusa.«

Tako je bilo v času Jezusa Kristusa. Judovsko ljudstvo so zatirali njihovi voditelji, brez narodnih kraljev. Njihovi glavni duhovniki niso bili več posredniki, niso bili več pastirji. Njihovi učitelji so bili slepi voditelji slepih. Tiho ljudstvo je čakalo na tolažbo Izraela. Jasno vidimo: Jezus, sin Davida, ni zrasel iz tega časa in generacije svojih dni, ampak je bil dar z nebes, »Bog, razodet v mesu«.

A svet je bil pripravljen na Njegov prihod. Eden od temeljitih poznavalcev novozavezne zgodovine ([Hausrath](#)) o tem pravi: *»Dejstvo, da se je rodil prav v tem trenutku, je tako očiten poseg višje sile v zemeljske razmere, da mu ni primerjave.«*

In čeprav se je veliko nesrečnega judovskega ljudstva upiralo Božjemu Pastirju in ni hotelo prisluhniti glasu Njegovega najboljšega prijatelja in pomočnika, lahko vseeno z evangelistom Janezom priznamo: *»Prišel je k svojemu, in njegovi ga niso sprejeli; mnogi pa so ga sprejeli, tem je dal moč, da postanejo Božji otroci, tisti, ki verujejo v Njegovo ime«* (Janez 1,11-12), in s tem se je izpolnilo kar je učil!